

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล มีหน้าที่ผลิตพยาบาลให้กับ
กระทรวงสาธารณสุข โดยผลิตพยาบาลหลักสูตรการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ที่เน้นชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต)
ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี
2. หลักสูตรพยาบาลและศัลยกรรม (ระยะสั้น) ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี
3. หลักสูตรการพยาบาลและศัลยกรรม (เฉพาะกาล) ใช้เวลาในการศึกษา
2 ปี
4. หลักสูตรพยาบาลศาสตร์และศัลยกรรม (ปี 3 - 4) ค่อนข้างใช้เวลา
ในการศึกษา 2 ปี
5. หลักสูตรการศึกษานันทิต (ครูพยาบาล) ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี

ปัจจุบันนี้การพยาบาลเป็นบริการที่จำเป็นอย่างยิ่งของสังคมและเป็นส่วนสำคัญ
ส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพ เป้าหมายแรกของการพยาบาลคือ การช่วยบุคคล
ครอบครัว และชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีสุขภาพดี สามารถดำรงชีวิตและมีส่วนร่วม
ในชุมชนของตนอย่างมีคุณภาพ การให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยปฏิบัติการโดยประยุกต์โมฆิต
ทางวิทยาศาสตร์บางประการ ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ พร้อมทั้งใช้กระบวนการพยาบาล
ในการให้บริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนทั่วไป (กองงานวิทยาลัยพยาบาล
2529 : 12 - 13)

หลักสูตรการศึกษานันทิตแต่ละหลักสูตร ประกอบด้วยหมวดวิชาต่าง ๆ คือ
หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพพยาบาลและหมวดวิชาเลือก

วิชาเคมีเป็นวิชาหนึ่งในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งนักศึกษายาบาลหลายหลักสูตรต้องเรียน เนื่องจากวิชาเคมีเป็นแขนงหนึ่งของวิทยาศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและสภาพแวดล้อมของคนในสังคมตลอดจนเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยซึ่งกำลังพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ปิโตรเคมี พลาสติก ฯลฯ

จอห์น เอส ริชาร์ดสัน (Richardson 1957 : 43) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิชาเคมีไว้ว่า วิชาเคมีเป็นวิชาที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในปัจจุบันมาก ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของเคมีอยู่เสมอไม่ว่าในด้านการบริโภค การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข อนามัย ตลอดจนในด้านการอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ ประดิษฐ์ มีสุข (2524 : 2 - 3) ได้ให้ความคิดเห็นแสดงถึงคุณค่าของวิชาเคมีไว้ว่า

วิชาเคมีช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นไปอย่างสะดวกสบาย และปลอดภัยด้วยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ อาหาร อากาศ อากาศ ไอศกรีม และอุตสาหกรรม นอกจากนี้ความรู้ทางเคมี โดยเฉพาะหลักเคมี (อินทรีย์เคมี และเคมีฟิสิกส์) อินทรีย์เคมีและชีวเคมี จะช่วยให้แพทย์และพยาบาลเข้าใจองค์ประกอบและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของชีวโมเลกุลและเมตาบอลิซึม รู้ความเป็นไปและหน้าที่ของร่างกายและเข้าใจบทบาทของยาชนิดต่าง ๆ ที่มีผลต่อร่างกายได้ดียิ่งกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิชาเคมีเป็นวิชาที่มีความสำคัญและมีคุณค่าในการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ความรู้ในวิชาเคมียังใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาอื่น ๆ ในหมวดพื้นฐานวิชาชีพและหมวดวิชาชีพพยาบาล ดังที่ มุกดา ฐิตะสุต (2510 : 1 - 2) ได้กล่าวไว้ว่า

สำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งโดยวิชาชีพจะต้องเป็นผู้เกี่ยวข้องกับชีวิต ความตาย โรคภัยไข้เจ็บและการรักษาพยาบาล จึงจำเป็นต้องเรียนวิชาเคมีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้..... ศึกษานักศึกษาคิดและสังเกตต่อไปจะพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเคมีกับเนื้อหาวิชาอื่นที่นักศึกษากำลังเรียนหรือจะโคเรียนต่อไปแทบทุกวิชา เช่น สรีรวิทยา เภสัชวิทยา จุลชีววิทยา คณิตศาสตร์ อาณัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ เป็นคน ดังนั้นนักศึกษานักศึกษาสามารถเข้าใจวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานแล้ว ก็จะทำให้รู้สึกสนุก เข้าใจและจดจำวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์อื่นได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการศึกษายิ่งขึ้น

การศึกษาวิชาเคมี ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งนั้นนอกจากนักศึกษาค้นคว้าความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรายวิชาในหมวดพื้นฐานวิชาชีพและหมวดวิชาชีพพยาบาลแล้ว นักศึกษาจะได้อีกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science Process Skills) จากการศึกษาทดลอง เช่น การสังเกต การตั้งสมมติฐาน ฯลฯ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในปฏิบัติการพยาบาลได้ โดยเฉพาะการสังเกตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพยาบาลอย่างหนึ่ง โดยที่ในการพยาบาลผู้ป่วยนั้น การรู้จักสังเกตจะช่วยในการดูแลผู้ป่วยที่กำลังอยู่ในระหว่างอันตรายได้ทันเวลาที่ และยังช่วยให้สามารถนิคมประมาณการผลล่วงหน้าได้ตลอดจนใช้ความคิดต่าง ๆ ในสิ่งที่เห็นและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ผลที่ได้จากการศึกษาวิชาเคมียังช่วยให้นักศึกษาได้นำระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาค้นพบตลอดเวลาในขณะที่ศึกษาวิชาพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งนักศึกษาพยาบาลจะต้องประสบอยู่เสมอในขณะที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย โดยมีปัญหาเฉพาะหน้าเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และจำเป็นต้องแก้ไขทันทีเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย (Harmer and Handerson 1955 : 4 - 5)

หลักสูตรการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันเป็นหลักสูตรพยาบาลที่เน้นชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้บุคคลดูแลตนเองให้มีสุขภาพดีมากกว่าจะสนใจเฉพาะการให้บริการเมื่อเกิดโรคและนำไปสู่การสนองความต้องการด้านบริการสุขภาพของประเทศ (กองงานวิทยาลัยพยาบาล 2529 : 12) ดังนั้นจึงต้องปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาเคมีให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เน้นชุมชนนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิชาเคมีเป็นวิชาที่สำคัญมากวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลจะต้องมีความรู้ในวิชาเคมีเป็นอย่างดี เพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาการพยาบาลและสามารถนำความรู้วิชาเคมีไปใช้กับชุมชน เพื่อให้สนองต่อหลักสูตรการศึกษาพยาบาลที่เน้นชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต นักศึกษาจะมีความรู้ในวิชาเคมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาล เป็นสำคัญ ซึ่งความรู้ทางค่านวิชาเคมีในปัจจุบันนี้ได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาก เมื่อพิจารณาถึงการสอนวิชาเคมีของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่ายังไม่ทันกับความก้าวหน้าของวิชาการใหม่ ๆ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาเคมี ดังที่ มานี จันทวิมล (2518 : คำชี้แจง) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนวิชาเคมีในปัจจุบันมีคู่แข่งคือนิวเคลียร์ฟิสิกส์อย่างเฉียด แต่ต้องการฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อวิชาเคมีอีกด้วย

วิชาเคมีเป็นวิชาหนึ่งในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาพยาบาล ซึ่ง อัจฉรา วิชาภิญโญ (2530 : ง) พบว่าปัญหาการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ส่วนใหญ่อาจารย์และนักศึกษาพยาบาลพบตรงกันว่า สภาพปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเวลาเรียนน้อยไปเมื่อเทียบกับเนื้อหาวิชา

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาล ผู้วิจัยพบว่า การเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลนั้นยังมีปัญหาอยู่หลายด้าน เช่น ด้านเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวกับตัวอาจารย์ผู้สอนเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลมีจำนวนน้อยและวิทยาลัยพยาบาลบางแห่งยังไม่มีอาจารย์ประจำในวิชานี้ อาจารย์ที่เข้ามาสอนเป็นอาจารย์ภายนอกซึ่งทางวิทยาลัยเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษ ดังนั้นเมื่อนักศึกษามีปัญหาหรือข้อสงสัยในการเรียนจึงไม่สามารถจะซักถามอาจารย์ได้ตลอดเวลา จะได้ซักถามก็ต่อเมื่อถึงชั่วโมงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษาอีกด้วย เช่น พื้นฐานความรู้เดิมทางเคมีของนักศึกษาแตกต่างกัน นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของวิชาเคมีเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะสามารถที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีและ

ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลเลข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรวิชาเคมีในวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาเคมีเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ปัญหาที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
 - 1.2 ปัญหาที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.2.1 กิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎี
 - 1.2.2 กิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ
 - 1.3 ปัญหาที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
 - 1.4 ปัญหาที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
 - 1.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลในต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 ปัญหาที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
 - 2.2 ปัญหาที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.1 กิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎี
 - 2.2.2 กิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ
 - 2.3 ปัญหาที่เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
 - 2.4 ปัญหาที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
 - 2.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวอาจารย์ผู้สอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมี หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข เท่านั้น
2. ประชากรที่ทำการวิจัยเป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษที่สอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และเป็นนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผ่านการเรียนวิชาเคมีมาแล้ว

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบของอาจารย์และนักศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่า
 ครอบคลุมความเป็นจริงทุกประการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหาการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์หรืออุปสรรคที่อาจารย์และนักศึกษา
 ประสบและเห็นว่าทำให้การเรียนการสอนไม่ไ้ผลดีเท่าที่ควร หรือเป็นอุปสรรคต่อ
 การเรียนการสอนวิชาเคมีโดยตรง

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้สอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลสังกัด
 กระทรวงสาธารณสุข ทั้งที่เป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล
 กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์
 ปีการศึกษา 2531

วิทยาลัยพยาบาล หมายถึง วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล
 กระทรวงสาธารณสุข ซึ่ง เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารการศึกษาและครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาเคมีในค่านิยมวิชา สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้มีมาตรฐานและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาพยาบาลยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาเคมีในวิทยาลัยพยาบาลในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาเคมีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางที่จะทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาล และการประเมินหลักสูตรวิชาเคมีของวิทยาลัยพยาบาลต่อไป